

Yvonne Keuls

Jan Rap en z'n maat

Ambo|Amsterdam

Alle gebeurtenissen die in dit boek worden beschreven, hebben zich in werkelijkheid voorgedaan. Van de personen die er een rol in spelen, zijn de namen veranderd; hun achtergronden en karakteristieke bijzonderheden zijn verder zo gewijzigd dat geen van de figuren nog gelijkenis – tenzij een toevallige – vertoont met degenen die ik tijdens mijn werk in het opvanghuis voor jongeren heb leren kennen.

Y.K.

Mijn verhaal is geen documentaire, maar is gebaseerd op ware gebeurtenissen die zich hebben afgespeeld in een Opvanghuis en daarbuiten, in mijn naaste omgeving.

Uit de vele kinderen, die in de afgelopen zeven jaren mijn pad kruisten, heb ik er 21 'gecreëerd', die elkaar in werkelijkheid nooit ontmoet hebben, maar die ik voor de vorm van mijn verhaal bij elkaar geplaatst heb. Ieder kind is een 'samenstelling' geworden, heeft een volkomen willekeurige naam gekregen.

Ik hoop dat de lezer zichzelf zal kunnen herkennen in ieder kind, dat hij kan zeggen: 'dat ben ik', of: 'dat had ik kunnen zijn als mijn omstandigheden ook zo waren.' Pas dan zal ik kunnen bereiken wat ik beoog: aandacht, liefde en zorg voor alle kinderen die zich in onze maatschappij verloren voelen.

Zelf heb ik bij het overlezen van mijn verhaal met een schok geconstateerd: 'Ik ben Gemma, ik ben Klaasje, ik ben Derek, ik ben Lenny enzovoort.' Bij de stafleden dacht ik: 'Ik had allen kunnen zijn, behalve Klaas, want hij is mijn geweten...'

Y.K.

I DECEMBER

Mijn kamer moet ik delen met Rem en Ruud. We wisselen elkaar af in dienst, zodat we er nooit samen zijn. We hebben alle drie ons eigen bureau en een eigen afdeling voor paperassen. Er staat één bed, de gordijnen zijn grijs, er ligt geen kleed op de grond en de dingen die ik van thuis heb meegebracht om wat sfeer te krijgen, blijken hier hun waarde te verliezen. We zijn met dertien 'man' en we hebben één maand met elkaar gepraat en plannen gemaakt. We hebben het pand ingericht en bedelbrieven verzonden. Over één ding waren we het eens: lang praten konden we niet, nog in december wilden we 'open', want juist in die maand was een opvanghuis voor jongeren noodzakelijk. We wilden onderdak bieden aan jonge mensen die het om welke reden dan ook moeilijk hadden: daklozen die gevlucht waren uit een kindertehuis, die met de politie te maken hadden, verslaafden aan alcohol en drugs, of kinderen die gewoon waren weggelopen van huis. Wij wilden ze opvangen en verder helpen.

Het pand biedt ruimte genoeg maar is erg ongezellig. Beneden is een grote huiskamer, waarin gegeten en gezeten kan worden, een keuken, een vergaderkamer, een receptie en een stafkaamers. Boven zijn de slaapkamers – twintig hokjes op een rij –, de doucheruimtes en nog twee

kamers voor de staf. In één daarvan zit ik.

Zojuist heb ik een slordig velletje papier bekeken, dat kennelijk in grote haast beschreven is. Er staan alle gegevens op van een jongen die Joop heet. Over een week zal hij ontslagen worden uit een ziekenhuis, maar hij kan nergens naartoe.

Joop: 22 jaar, tweede zelfmoordpoging na diverse mislukte pleeggezinnen. Heeft uit laatste poging een verlamde rechterarm overgehouden. Geen vrienden. Contact met familieleden niet gewenst. Kan hij bij jullie terecht?

Ik staar op het briefje en uit pure onmacht begin ik de lettertekens te tellen: 183 lettertekens, 46 chromosomen, 24 ribben, 10 vingers, 10 tenen, geen vrienden, 2 benen, 2 armen. Eén daarvan is verlamd. Dat is Joop. Ik ga hem eerst maar eens opzoeken.

2 DECEMBER

Om tien uur vanmorgen kwam Janneke bij ons. Met dichtgeslagen ogen, een bloedneus en een dikke lip. Ze wilde in geen geval blijven, alleen maar op adem komen. Ik bracht haar naar een kamer, waar ze haar tas neerzette en met haar jas aan in bed kroop. Praten wilde ze niet, wél eten. Met haar hoofd onder de dekens en naar de muur gekeerd at ze drie boterhammen op. Daarna draaide ze zich even naar mij, vroeg: 'Het is hier toch echt veilig, hè?' en keerde zich na mijn bevestiging terug naar de muur. Ik zei haar dat ze de deur op slot kon doen als ze dat wilde, maar ze reageerde niet. Toen ik de kamer uitging, hoorde ik dat ze opstond en naar de deur liep. Ze draaide hem op slot.

In de middag kwam ze naar beneden. Ze had haar jas

nog aan, de zwelling in haar gezicht was iets minder geworden. 'Heb je een kam?' vroeg ze me. We zijn op alles berekend, maar een kam was nergens te vinden in huis. 'Ach, laat maar zitten ook,' zei ze, 'ik zie er toch uit als een gek... Wie b n je eigenlijk, als ik vragen mag?'

'Ik ben Yvonne,' zei ik, 'maar we hebben al kennisgemaakt.'

Ze keek me taxerend aan. 'Was jij dat dan, vanmorgen, toen ik binnenkwam?'

'Ja,' zei ik.

'Verdomd geschikt dat je niet meteen begon te vragen... Zeg, hebben ze mijn hond hier soms gebracht?'

'Nee, zouden ze dat dan doen?'

'Het is goddomme mijn hond, en ze zouden hem brengen.'

'Misschien doen ze dat nog wel.'

Ze lachte scherp en smalend. 'Denk je dat? Nee, ik zal hem moeten halen.'

'Als je zegt waar hij zit, kunnen wij hem wel halen.'

'Zijn jullie dan van het Leger des Heils?'

'Nee. Hebben ze je niet gezegd wie wij zijn?'

'Ja, stelletje idioten. Als je maar niet denkt dat ik hier blijf.'

'De deur staat open, je kan zo gaan.'

'Ik mag toch wel even op adem komen?'

'Van mij wel.'

'Is er geen eten in huis?'

'Genoeg. Ben je al in de keuken geweest?'

'Je denkt toch niet dat ik loop te snuffelen?'

'Ga maar mee, dan zal ik je het huis laten zien.'

'Voor mij hoeft het niet, ik ben toch zo vertrokken.'

'Kom maar, het is best een leuk huis.'

‘Als je maar niet denkt dat ik blijf. Ik ben toch zo vertrokken...’

Tegen vieren werd er gebeld en toen ik opendeed, schoot er een hond langs mijn benen. Hij liep regelrecht door naar de keuken, sprong op een stoel en vandaar op het aanrecht. Hij likte een paar borden af en er viel een mes op de tegels. Janneke – nog steeds met haar jas aan – glipte bijna geluidloos achter mij langs en greep het dier bij zijn band. ‘Smerige rothond,’ schreeuwde ze, ‘je hebt dat beest laten verhongeren!’

Pas toen zag ik, tegen wie ze het had. Een jongen van een jaar of twintig stond een pas van mij af. ‘Je kan een pak op je donder krijgen,’ zei hij, ‘je hebt zeker nog niet genoeg gehad.’ Janneke greep een bord en hield het dreigend in de lucht. De hond zette zijn voorpoten op het koffiezetapparaat en probeerde zo het bord te bereiken. ‘Ik dacht dat het hier veilig was,’ zei ze tegen mij, ‘maar iedereen kan hier zo binnenkomen.’ Plotseling maakte ze een schijnbeweging en de jongen sprong behendig opzij. Over Jannekes gezicht schoof een triomf. Zonder haar ogen van de jongen af te houden zette ze het bord voor zich op de grond. De hond rukte zich los, sprong van het aanrecht en schoof het bord likkend de keuken door.

De jongen heette Ben. Dat hoorde ik toen Rem de keuken in kwam en zich aan hem voorstelde alsof er niets aan de hand was. Om vier uur was mijn dienst afgelopen en Rem kwam me aflossen. Van Koen, met wie ik samen ‘liep’, had hij al gehoord dat er gedonder was in de keuken.

Janneke begon met hoge stem te schelden. Ze verdomde het nog langer te blijven in die pokkentroep. ‘Maar

Janneke

waar moet ik heen?’ riep ze er steeds tussendoor.

‘Als je dat niet weet,’ zei Rem, ‘dan moet je je snavel houden en gewoon bij ons blijven.’ Tegen Ben zei hij: ‘Als je morgen eens terugkwam, joh, dan zullen we eerst die tante kalmeren.’ Ben draaide zich snuivend om. ‘Dat kan je alleen met een looie pijp,’ zei hij, en zonder zich nog iets van haar gescheld aan te trekken, liep hij met zijn handen in zijn zakken de deur uit. De hond keek van zijn bord op en glipte achter hem aan.

Rem belde me ’s avonds op. Janneke wilde eindelijk praten, maar het liefst met een vrouw. Ik weigerde pertinent. ‘Morgen heb ik weer dienst,’ zei ik, ‘zeg haar dat maar. Ik heb geen zin om nu voor haar terug te komen.’

3 DECEMBER

‘Waarom doe je je jas niet uit? Ik vind je verschrikkelijk ongezellig.’

‘Ik zit hier ook niet om het jou gezellig te maken. Ik zit hier omdat ik nergens naartoe kan.’

‘Dat zie ik niet in.’

‘Nou, waar moet ik dan heen?’

‘Waar kom je vandaan?’

‘Van thuis, bij Ben.’

‘En wil je niet terug?’

‘Hij slaat me verrot.’

‘Waarom?’

‘Heeft-ie altijd gedaan. Vroeger sloeg hij zijn moeder en zijn zus, dat is-ie gewend.’

‘Hou je van Ben?’

'Ach, weet ik veel. Ik ben in verwachting maar ik wil er vanaf. De NVSH wil me helpen, zeggen ze.'

'En wat zegt Ben?'

'Die slaat me verrot. Hij wil een huisje en een vrouw en een kind.'

'En jij wil van hem af.'

'Dat zeg ik niet. Ach, weet ik veel.'

'Als je het kind echt niet wilt hebben en het is niet te laat...'

'Het is niet te laat, het is tien weken nu.'

'Dat is bijna te laat.'

'Die hond is van mij, die had hij hier moeten laten.'

'Waar gaat het nou om, om je hond of je kind?'

'Ik wil zelf over mijn leven kunnen beslissen.'

'Over je leven met of zonder Ben?'

'Wat denk je, komt hij nog terug? Ik wil met hem praten.'

'Hier of bij jullie?'

'Nee, hier, als ik hier blijven mag...'

'Voorlopig kun je hier blijven.'

'Kan ik hem opbellen hier?'

'Natuurlijk. Is hij dan thuis?'

'Kan het proberen. Blijf jij erbij, als ik straks met hem praat?'

'Oké, ga dan eerst maar eens bellen.'

'Hé, Yvonne.'

'Ja?'

'Waar kan ik mijn jas eigenlijk kwijt?'

'Gewoon aan de kapstok.'

4 DECEMBER

Bijna tegelijkertijd kwamen Charrie en Gemma binnen.

Gemma, zo op het oog een vrolijke, volkse meid met een prachtig getekende kop die het begin van verleptheid verraadde. Charrie, een nerveuze, fijngebouwde jongen, donker, wasbleek, met ogen als kogelgaten. Vóór hij iets zei, begonnen zijn lippen te trillen en áls hij iets zei, ging dat hakkelend, stotterend en onverstaanbaar zacht.

Hij was met een vriend gevlucht uit een kindertehuis. Met een vrachtauto waren ze naar Amsterdam gelift en van daaruit naar ons doorverwezen. De vriend was in de stad blijven hangen, maar hij zou nog wel komen, zei Charrie mij. In ieder geval stonden ze nu op de telex en daarvoor was Charrie nog het meeste bang, want als de politie zijn verblijfplaats kende, zouden ze hem zonder meer ophalen en terugbrengen naar het kindertehuis. Iedere keer als hij het woord 'kindertehuis' uitsprak, bleef hij steken op de k en de h, alsof hij eerst een doodsangst moest verdrijven, voordat er sprake was van verder gaan.

'Goeie god,' zei Gemma, die zich bij ons had gevoegd, 'jij ben me een probleem. Als je je bek niet eens ken gebruiken, vraag ik me af hoe het met de rest van je lichaam staat.' Daarna lachte ze uitbundig en sloeg hem ontwappend op de rug. Haar rode hennaharen slingerden brutaal om haar heen. 'Maar ik zien je straks wel,' zei ze. 'Ik gaan men eige eerst lekker optutte. De hele dag met een koffer op het station is ook niet alles en in Bel Air hadden ze geen kamers meer, hà, hà. Waar is hier de does? Boven zeker...' En één en al borst, arm en bil deinde ze de kamer uit.

Charrie keek haar sprakeloos na. Zijn nerveuze gezicht

ontspande zich en het leek even of hij zou gaan lachen. 'Hoe heet zij?' vroeg hij.

'Gemma. Ze is vlak voor jou binnengekomen.'

'Zij...?' vroeg hij, alsof hij niet kon geloven dat er voor haar geen plaats in de wereld was.

'Ze zit een beetje moeilijk, maar dat moet je haar zelf maar vragen. Vertel me eerst maar wat van jezelf, als je daar zin in hebt tenminste.'

'Jawel, dat wil ik wel,' zei hij en hij kneep even zijn ogen samen. 'Ik heb dus een echte vader en een echte moeder. Mijn moeder wil me terug hebben, dat wel, maar ze is hertrouwd en ik heb een paar broertjes en ze wonen veel te klein en altijd hebben ze ruzie... Soms belt ze op, dat ik thuis mag komen voor een weekend, maar dat gaat niet altijd door, want dan hebben ze weer ruzie en dan belt ze weer op, dat het niet door kan gaan vanwege die ruzie... Maar mijn moeder wil me terug hebben, dát wel, maar mijn tweede vader niet, en dat kan ik me wel voorstellen, want wat heeft die met mij te maken... En mijn echte vader, die laat niets meer van zich boren. Eerst nog wel hoor, toen zat ik in een ander tehuis, toen kwam die weleens met me lopen. Maar toen ben ik overgeplaatst... Dit is mijn zesde tehuis en volgens mij komt het daardoor. Hij weet gewoon niet waar ik zit. En hij werkt in Duitsland, dus hij kán niet komen. Want als hij zou weten waar of ik zit en als die niet in Duitsland werkte, dan was hij vast gekomen, dat weet ik zeker, maar hij weet niet waar ik zit...'

Hij stopte even en keek me onderzoekend aan. 'Of gelooft u me niet?' vroeg hij.

'Ben je daar bang voor?'

'Ze geloven me namelijk nooit... In het kindertehuis ook, ze denken daar altijd dat je liegt. Kijk, terug ga ik

nooit meer naar dat tehuis, want ik ben nu 16 en ik laat me niet meer opbergen als een hoop ouwe vodden, met alleen maar een weekendje vrij als mijn moeder dat wil. En loodgieter wil ik ook niet gaan worden, dat hebben ze ook zo mooi voor me bedacht. Ik kots van verstopte wc's en wastafels met haren. Ik wil iets met paarden. Mijn échte vader deed ook iets met paarden en dat wil ik ook, iets met paarden...'

'Godverdomme,' zei Gemma, 'die klere does van jullie ken de tering krijgen... Sta ik net helemaal ingezeept met een kop met haren, komt er allenig nog koud water uit. In Bel Air hebben ze dat wel even anders... En jij stinkgozer, voor het geval je niet weet wat Bel Air is, dat is het sjiekste hotel van Den Haag, daar krijg je een kamer mét does en als je toevallig je bikini hebt meegenomen, ken je ook nog gezellig in het zwembad terecht. Lekker pissen met z'n allen. Lekker pissen in het zwembad van Bel Air. Maar voorlopig zit ik met een kou in mijn lijf en als ik zo om me heen kijk, zien ik nou niet direct iemand die me warm ken krijgen... Godverdomme, sta me niet zo aan te gapen, zet niet zo'n saggerijnig smoel, pokkenjong van het k-k-kinderteh-h-huis. Als je soms denkt dat je de enige bent met sores aan je lijf... daar heb ik toch glad schijt aan, jongen. Ik weet niet waar jij zit, maar ik heb kamer nummer negen en je ken beter zo ver mogelijk de gang in verhuizen, want je lippe smoel staat me niet aan en als je daar iedere keer mee langs mijn kamer moet, dan ken het wel eens wezen dat mij dat knap gaat vervelen en dan geef ik je een hengst waar ze bij jou in dat k-k-kinderteh-h-huis gemalen poppenstront met ui van lusten...'

Voor de tweede maal ben ik naar het ziekenhuis gegaan om Joop op te zoeken. De eerste maal weigerde hij een woord tegen mij te zeggen. Vanmiddag groette hij amicaal toen ik binnenkwam. Ik vertelde hem over Gemma, Charrie en Janneke. Over Ben en de hond, die inmiddels ook hun intrek bij ons hadden genomen. Het meest geïnteresseerd was Joop in de hond. Hij wilde weten of het een 'ras' was en of hij goed luisterde. Zijn verlamde arm had hij in een mitella, waaraan hij voortdurend prutste met zijn andere hand. 'Weet u,' zei hij ineens, 'als ik voor behandeling bij de fysiotherapeut ben, dan doet hij er prikkels door – elektriciteit – en dan kunnen mijn vingers bewegen.'

Een moment zag ik iets van glorie op zijn gezicht, maar met een licht schouderophalen deed hij dat weer teniet. 'Het kan nog wel maanden duren en het is nog niet eens zeker of het in orde komt... Sigaretten rollen met één hand, ik geef het je te doen... en eigenlijk álles... je moet het eens proberen met één hand.' Van een tafeltje naast zich pakte hij zijn shag en gooide die in mijn schoot. 'Hierzo, draai er maar één, om te proberen, want roken mag je hier niet...'

Een minuut of vijf stuntelde ik met het vloeitje en de shag, tot de hele zaak in krummels op de vloer lag. Joop lachte, nam een plukje shag, rolde dat met zijn handpalm over zijn knie en legde het in een vloeitje.

'Gek,' zei hij, 'ik moet ineens denken aan mijn moeder vroeger... Ze had haar hand verbrand, maar in de ijskast had ze spul voor kroketten staan en dat moest en dat zou ze met één hand in koolbladeren rollen. Op het laatst

werd ze zo ongedurig dat ze de hele zaak door de keuken keilde... Jezus, wat zou ze toch hebben, dat mens...'

Met duim, wijs- en middelvinger rolde hij zwijgend en voorzichtig door. Ten slotte likte hij aan het vloeitje en keek naar me op.

'Kwestie van oefenen...' zei hij.

6 DECEMBER

'Maar wat wil je dan?'

Ben: 'Wat ik wil...? Wat ik wil is eigenlijk niks bijzonders, weet je dat. Ik wil gewoon opnieuw beginnen. Eigenlijk moest je gewoon uit je eigen leven kunnen stappen, met in je portefeuille een soort bewijs van goed gedrag, waarmee je dan een huis kan kraken, zodat je je eigen vloerbedekking neer kan leggen en je eigen bed en je keukentje kan vertimmeren tot een aardig woonverblijf, zodat je met je potjes en je pannetjes om je heen en een strijkje blauwe en gele verf je eigen gedoetje voor jezelf kan hebben. Wat ik wil is gewoon zo simpel als het opkomen van de zon, want waarom zou ik eerst gestudeerd moeten wezen, zodat ik bij een makelaar binnen kan stappen, die me in zijn auto langs villa's van drie ton rijdt en die beleefd met mij een borreltje gaat drinken, waarbij die de stukken op tafel gaat leggen, die ik dan met mijn hogebloeddruk-kop moet ondertekenen.

Ik ben niks minder dan de koningin en waarom kan zij dan in een paleis wonen in Soestdijk met een stel lakeien om d'r heen en een recreatieterrein voor d'r lievelingshond, terwijl ik mijn kont nergens kan keren. Heeft zij meer armen dan ik? Heeft zij meer benen dan ik, dat ze zo-

veel ruimte nodig heeft voor d'r koninklijke kont?

Heus, ik vraag geen paleis. Als ze mij een krotje geven, dan kalefater ik dat wel weer op. Dan maak ik een kinderkamer voor mijn kind. Op de markt heb ik al naar le-dikantjes zitten kijken. En de rest scharrel ik ook wel bij elkaar, want ik ben een handige jongen – een beetje driftige jongen, dat wel – maar voor mijn vrouw en mijn kind heb ik de trots om zelf te zorgen. En nou moeten jullie haar niet in d'r hoofd gaan zitten kletsen dat ze naar die dokter van de NVSH moet voor dat kind, want ze laat het niet weghalen zolang het mijn kind is, dat wil ik niet. Ik sla de hele klotezooi hier in elkaar als ik het merk dat jullie haar zover kunnen krijgen...

In Rijswijk heb ik een huisje op het oog, dat ga ik kraken een dezer dagen en als het dan een beetje meezit, dan ga ik een leswagen kopen op krediet en dan zet ik in de krant een grote advertentie: BEN JAS GEEFT LES IN ZIJN NIEUWE AUDI 60... want daar ben ik helemaal geil van, van die wagen. En als het me dan goed gaat later en ik heb een aardig centje op de bank, dan ga ik overstag de andere kant uit, dan steek ik mijn geld in ouwe dingen, antieke kasten, weet je wel, want als ik helemaal eerlijk ben tegen mezelf, dan is het dát wat ik eigenlijk wil. Ik wil een vak waarbij je een kaartje uit je zak kan trekken, zodat iedereen meteen kan zien: wacht-effe, dat is BEN JAS, ANTIQUAIR, dat kan je zien, dat staat op z'n kaartje...'

'Janneke, gisteren vroeg je of je mocht praten met dokter B.'

'Jawel, maar dat hoeft nou allemaal niet meer.'

'Ik heb een afspraak met haar gemaakt, je kunt vanmiddag komen.'

'Jawel, maar dat hoeft nou allemaal niet meer.'

'Zou je dan misschien zélf af willen bellen? In de klap-
per staat haar nummer.'

'Zelf afbellen? Ik? Waarom?'

'Omdat je zélf besloten hebt om niet te gaan.'

'Wat kan dat mens in jezusnaam nog voor me doen?'

'Dat weet ik niet, dat had je haar juist willen vragen.'

'Ze kan niks voor me doen. Ze kan dat kind weghalen,
ja, maar aan Ben kan ze helemaal niks veranderen.'

'Er is ook geen afspraak gemaakt om Ben te veranderen,
er is een afspraak gemaakt voor jóú.'

'Maar wat moet ik haar vragen in jezusnaam?'

'Je moet haar niets vragen, je moet haar zeggen hoe je je
voelt, dat je bang bent voor Ben, dat je bang bent om het
kind te krijgen.'

'Als ik het kind weg laat halen, ben ik nóg banger voor
Ben.'

'Misschien weten wij mensen die je voorlopig kunnen
helpen.'

'Dan mogen ze wel op de noordpool zitten, Ben komt
altijd achter mijn adres.'

'Op de noordpool hebben we inderdaad ook mensen.'

'Ach, val dood jij, met je antwoorden altijd. Ik ben dat
hele huis hier zat, ik denk dat ik mijn biezen maar ga pak-
ken.'

'Tramkaarten liggen bij mij in de la.'

'Ik heb geen tramkaart nodig, ik rij mee in de auto van
Ben.'

'En voor de zekerheid is dit het nummer van de dokter.'

'Oké... en nog bedankt.'

'Geen dank... het allerbeste.'

'Yvonne...?'

‘Ja?’

‘Ik zou best willen, weet je, maar het gaat niet meer. Later zal Ben dat kind ook gaan slaan, net als mij en zijn moeder en zijn zusje. Maar hij wil dat kind, het is een teken van zijn mannelijkheid en voor de rest is hij in alles mislukt in zijn leven. Hij wil dat kind en hij is zo driftig... Ik weet het niet... ik weet het niet meer... en toch... als iemand mij zou helpen, hè, en als ik wist dat ze Ben ook hielpen, dan... dan zou ik erdoorheen kunnen komen, ja... dan zou ik ergens opnieuw kunnen beginnen. Maar niet in m'n eentje, dat kan ik niet en ik kan hem ook niet in de steek laten, Ben... Weet je écht mensen die ons zouden willen helpen?’

‘Als je me één dag geeft... en zelf meewerkt natuurlijk...’

‘Hoe dan? Wat wil je dan dat ik doe?’

‘Eerst naar dokter B. gaan. Vertel haar over je angst. En ga alleen, niet met Ben. Met hem moeten we apart gaan praten. Dat doet Koen, vanmiddag, we laten hem heus niet in de steek. Denk goed na, wat je zélf wilt en zélf voelt. Laat je in godsnaam door niemand en ook niet door Ben iets vertellen.’

‘Maar als het niet lukt, hè, als ik niet van hem los kan komen en niet van het kind... als ik gewoon te bang ben voor Ben... dan heb ik het jóú verteld, hè, dan weet jij dat ik het kind het liefste weg had laten halen... Want ik kan er niet voor zorgen, dat weet ik toch... en ik kan het niet beschermen tegen Ben...’

‘Wat heeft het dan voor zin, dat ik het weet? Op mij kan je je niet beroepen.’

‘Moet ik dan toch naar die dokter gaan?’

‘Je kunt in ieder geval met haar gaan praten.’

‘Geef me die tramkaart dan maar.’
‘Alsjeblieft... Groot Hertoginnelaan... NVSH.’

8 DECEMBER

In de stromende regen fietste ik het laatste stukje naar het huis. Nog voor ik afstapte, hoorde ik op de eerste etage een raam openkletteren. Gemma stak haar hoofd naar buiten.

‘Hé... lekker zenuwvrij, waar wás je nou gister? Op het rooster stond dat je dienst had, of heb je geruild met een ander? Mens, je bent zeiknat... Wacht even, ik kom er al aan, zal ik je met je fietsje helpen.’

Ze sloeg het raam dicht en binnen een minuut had ze de fiets van mij overgenomen. ‘Je hoeft in ieder geval niet bang te zijn dat ze dat kreng van je zullen stelen, mijn god, wat een karkas, straks zak je door de voorvork en dan leggen al je tanden op de keien...’

Terwijl ik mijn jas en laarzen uitdeed, liep Gemma naar de keuken om water op te zetten. ‘Ik maak effe thee,’ riep ze, ‘want ik heb je een heleboel te vertellen. Hier, váng...’ Ze gooide een handdoek. ‘‘t Is een schone, kan je je haren mee drogen...’

Met droge haren en in mijn handen twee kommen thee kwam ik even later bij Gemma, die in de huiskamer languit op de vloer was gaan liggen.

‘Waar zijn ze allemaal?’ vroeg ik.

‘Weet ik veel,’ zei ze. ‘Charrie ligt nog steeds te pitten, die kan er wat van, wat heb die ook te doen, hè, nou, en Janneke en Ben zijn weg, blij toe, wát een zeikers die twee, hebben de hele nacht elkaar achternagezeten en dan zijn er twee nieuwe gekomen, die...’

‘Wacht even,’ zei ik, ‘hoe bedoel je: zijn weg. Naar iemand? Of zijn ze vertrokken?’

‘Wég, gewoon weg, vertrokken, wég... Eerst een hoop herrie gemaakt natuurlijk, met Koen, want die is met Ben gaan praten. Ze trokken ineens één lijn die twee en ze zijn op hoge poten als het knusse gezinnetje het huis uit gelopen. Ze gaan samen een kindje krijgen, la-me-niet-lachen, ze zoeken het maar uit. Die dokter van de nvsh had het allemaal al voor elkaar, stomme griet, laat ze zich omlullen door dat knulletje Ben. Nou ja, moet zij weten... ik heb andere zorgen. Wist je dat al, ik ga bij een hondentrimmer helpen en gelijk wonen, wist je dat al?’

‘Wónen? Hoezo?’

‘Nou, hij heeft nog een kamer over. Ik krijg eigen televisie en zijn vrouw is dól op me.’

‘Kán je dan trimmen?’

‘Welnee, maar dat leren ze me wel. Hoofdzaak is dat ‘t toffe lui zijn en dat ze me hebben willen. Morgen ga ik al, ik kan meteen komen... Wát een klotethee, zeg, muf en mierzoet, daar zou ik nog niet eens vergif mee willen innemen. Getverdemme, ik ga effe andere zetten, hoor...’

‘Er waren twee nieuwe gekomen, dat zei je toch?’

‘Ja, maar ik heb ze maar even gezien. Loop even mee naar de keuken... Dat stel, hè, waar ik ga wonen, dat heeft geen kinderen, nooit gehad. Ze zijn een jaar of vijftig en ze hebben altijd zo’n meid als ik willen hebben. Ik heb de hele avond bij ze zitten kletsen, ik heb ze verteld dat ik in zeven kindertehuizen heb gezeten, enfin, dat hele verhaal van dat ik in het laatste huis de boel heb opgeruid en zo, nou en ze gaven me groot gelijk dat ik ben weggelopen en ze zeiden dat ze verdomde goed voor me zouden zijn... Het lijkt me toch zo mieters, hè, om nou eens eindelijk in

een gezin te komen, ook al hebben ze dan geen andere kinderen daar, maar een gezin, hè, daar denken ze aan je, ik bedoel, daar leggen ze 's nachts wakker als je niet thuisgekomen bent...'

Met een stralend gezicht hield Gemma het theezakje in een kom. Ze deed er kokend water bij en sopte het zakje op en neer. 'Jij wou toch weten van die nieuwe, hè? Nou om een uur of twaalf gisteravond werd er gebeld en toen stond er een defecte griet voor de deur met allemaal klitten op d'r kop, weggelopen uit een psychiatrische inrichting, omdat ze d'r ondergedompeld hebben in een bak koud water omdat ze iets verdomde... weet ik hoe ze heet, Lenny geloof ik. En dan nog een knul, vanochtend vroeg, die had een pakkie shag opgevreten. Op zijn nuchtere maag. Het fijne weet ik er niet van, maar ze hebben hem eerst leeggepompt in het ziekenhuis en toen voor de gezelligheid bij ons naar binnen gemierd. Nou, veel gezelligs is er niet aan, hij is zijn kamer nog niet uitgekomen. Eens in het uur moet hij een kom warme melk en tweemaal per dag een thermometer in zijn reet. Meer weet ik niet, alleen dat de kinderbescherming hem hier heeft gebracht en dat-ie zeker een uur tegen Koen aan heeft leggen janken...'

In de gang kwam ik Tymen tegen, onze coördinator, met wie ik nu mijn eerste nachtdienst liep. 'Hopeloos,' zei hij, 'ik krijg geen poot aan de grond bij hem, hij is helemaal dichtgeklapt. Koen had hem beter mee naar huis kunnen nemen.'

Ik begreep om wie het ging: de nieuwe, de naamloze shageter, die een uur tegen Koen had liggen janken. Koen had hem inderdaad beter mee kunnen nemen, want dat

janken geeft een band, een band om de nacht mee in te durven.

‘Ga even mee,’ zei Tymen. ‘Koen heeft alles in het boek geschreven. Ik heb het net gelezen, ’t is wel wat.’

‘Het boek’ lag nog open op Tymens bureau. De shageter bleek Klaasje te heten. Wanneer noem je iemand Klaasje? flitste het door me heen. Wanneer je van iemand houdt.

‘Klaasje,’ zei ik zacht voor me uit. ‘Klaasje,’ zei Tymen. ‘Ga hier maar zitten en lees het maar.’

Klaasje: Ouders gescheiden. Door moeder afgestaan aan kindertehuis. Op zevenjarige leeftijd naar inmiddels hertrouwde vader gegaan. Moeilijkheden met tweede moeder en daarom terug naar kindertehuis. Overgeplaatst op negende jaar naar ander tehuis, waar zijn gedrag agressief werd. Vervolgens twee andere tehuizen. Op dertiende jaar naar eerste pleeggezin. Gedroeg zich daar onaangepast. Na drie maanden ondergebracht in ander pleeggezin. Wederom moeilijkheden. Voorlopig naar tehuis voor moeilijk opvoedbare kinderen. Daaruit tweemaal weggelopen naar vader en tweemaal teruggebracht. Op vijftiende jaar geplaatst in nieuw pleeggezin. Ging naar LTS maar spijbelde veel en wilde laatste jaar niet afmaken. Moest toen helpen in groentezaak. Kwam daar iedere dag te laat. Hierdoor ruzies met pleegmoeder.

Voogdes – mej. X uit Utrecht – sprak slechts met pleegmoeder, heeft nooit alleen met Klaasje gepraat. Pleegmoeder in toenemende mate ontevreden over gedrag van Klaasje. De jongen begon te stelen. Eerst kleinigheden uit groentezaak, daarna uit andere winkels. Ten slotte bromfietsen, die hij verkocht.

In pleeggezin werd niet gerookt. Als Klaasje een enkele

maal thuis rookte, veroorzaakte dit grote ruzies. Pleegmoeder heeft gemeld dat ze de jongen niet meer aankan en dat hij weg moest. Kort daarop kreeg ze een woedeaanval, toen ze in de jas van Klaasje een pakje shag ontdekte. Ze pakte de hondenriem, sloeg hem daarmee in het gezicht en op zijn handen. Daarna beval ze hem – dreigend met de riem – het pakje shag op te eten.

Maag leeggepompt in ziekenhuis, wonden in gezicht behandeld. Door kinderbescherming bij ons gebracht in afwachting van andere maatregelen.

Ik sloeg het boek dicht. 'Is hij boven?' vroeg ik. Tymen knikte. 'Hij ligt op zijn bed.'

Toen ik de trap opliep dacht ik: hoe maak ik hem duidelijk dat ik hem niet af kom tuigen met de hondenriem? Hij is zo oud als mijn jongste dochter, 16 jaar, maar zijn voogdes heeft nog nooit met hem alleen gepraat. Wie heeft er ooit met hem alleen gepraat? Klaasje kan niet meer praten, ik moet hem eerst laten vóélen...

Toen ik de deur van zijn kamer opende, keek hij schichtig naar me op. Ik lachte naar hem. 'Dag...' zei ik, 'ik ben Yvonne... schuif 's een beetje op, dan kom ik bij je liggen...'

'Wie wij zijn? Weet je dat ik dat zelf nauwelijks weet? Toen we bij elkaar kwamen de eerste keer, kende ik niemand. Ik wist alleen dat er dertien waren overgebleven van een hele groep en dat die dertien wel erg verschillend waren. We hadden twee leiders, coördinatoren zeggen ze hier, dat zijn Tymen en Bas. Tymen was zonet bij je, hij heeft gestudeerd, hij is socioloog, maar dat zegt niks hoor, hij is pas 26 en hij moet nog erg veel leren. Bas is sociaal

werker, hij is van ons de oudste, nog ouder dan ik, zo'n jaar of 46. En dan is er Klaas – ja, die heet net als jij – hij is hier gekomen als onderhoudsman, hij moet de dingen die kapotgaan weer in orde maken. Maar het goeie van hem is dat hij het zelf in zijn jeugd ook erg rottig heeft gehad, hij heeft in weet-ik-hoeveel kindertehuizen gezeten en hij begrijpt zoveel. Klaas is die lange jongen, weet je wel, met dat bleke gezicht en die baard en hij ziet eruit of hij een vreselijke honger heeft. Dan is er Ruud, dat is een drug-specialist, zelf was hij vroeger ook een druggebruiker. En Rem, die loopt zijn stage hier, hij is lekker rustig en oersterk. Hij studeert psychologie en hij wil een jaartje bij ons blijven. Koen ken je al, dat is een schat, hij is meester in de rechten, maar ik vind hem meer een kruising tussen een teddybeer en een Rus, met die woeste snor en al die haren van hem. Die tengere jongen, dat is Tim. Nou ja... jongen, hij is een jaar of veertig, maatschappelijk werker, hij heeft veel buurtwerk gedaan, vooral in de binnenstad.

Elly is net van de Sociale Academie, er gaat iets goeiigs van haar uit, maar ik ken haar nog niet zo... en dan heb je Chiel, de kok, die heb je ook gezien, hij komt zelf ook uit een kneus-gezin, een grote stoere bink maar met een heel klein hartje. Eens even kijken... dan heb je Lissy, verpleegster, een beetje laconiek... en Anke voor de administratie. Ze heeft voor iedereen de tijd, ga morgen maar 's lekker bij haar zitten. En dan nog Ina en ik. We lijken op elkaar, zegt iedereen, maar we zitten elkaar steeds in de haren. We lossen elkaar af, als zij de nachtdienst heeft, moet ik het 's ochtends overnemen en omgekeerd. Dus morgen zul je haar wel zien. Ze heeft kinderrecht gedaan en psychologie, tenminste, daar is ze nog mee bezig.

Nou ja... en ik... diploma's heb ik niet, maar wel drie

kinderen, zo ongeveer als jij. Zelf heb ik het vroeger thuis erg fijn gehad. Ik was de jongste van een heleboel en ze letten niet zo heel erg op me. We hadden een stoel weet je wel, zo'n hele grote en die sleepte ik naar de kachel toe. Daar draaide ik hem op z'n voorkant en dan kroop ik eronder met alles wat ik aan speelgoed en boekjes had. Zo kon ik uren blijven zitten en niemand die er wat van zei. Zo maar, midden in de kamer, een eigen plekje en dat gaf me dan zo'n fijn gevoel. Om me heen hoorde ik iedereen praten en lopen en de stap van mijn moeder herkende ik tussen alles door. Soms stak ik mijn hoofd om de stoel en dan was er altijd wel iemand die er even tegen tikte. En soms ook gooide mijn moeder wat lekkers bij mij naar binnen, of ze knuffelde me... Met mijn kinderen heb ik ook veel geknuffeld, maar nu hebben ze hun portie gehad, ze willen gewoon niet meer en daarom ben ik maar hier gekomen... Hé... Klaasje... slaap je al?'

'Nee, nog niet...'

'Vind je het fijn, zo'n beetje in het donker suffen? Net of we met z'n tweeën onder die stoel zitten, hè?'

'Ga 's door... vertel nog 's verder... over jou vroeger... en over Klaas, die lange jongen die net heet als ik... en die zo bleek is en een baard heeft... en zo'n verschrikkelijke honger...'

9 DECEMBER

'Ik geloof dat ik van mijn leven nog niet zo vroeg ben opgestaan. Maar ik wou je nog groeten, hè, want je gaat toch pleite na die nachtdienst? Verdomme, wat zie je d'r uitgepoept uit, ik zou maar gauw gaan pitten als ik jou was. Of

zal ik nog effe een bakkie koffie voor je maken? Hé... om tien uur brengt Bas me naar die hondentrimmer toe. Hij mag wel uitkijken dat ze hem daar niet houden om een nieuw model poedel op hem te proberen... há-há. Zég... ik heb een doosje thee uit de keukenkast gejat, bij wijze van aardigheidje voor m'n nieuwe moeder, want ik kan toch niet met lege handen komen... en ja, da's waar, ik heb de shampoo meegenomen, dat is wel goed, hè, want m'n haren zijn zo vet dat je d'r zelfs met een sneeuwketting in uit kan glijen. Nou, Yvonne, meid, moet ik je nog helpen met je fietsje? Ik zie je wel weer, want ik kom nog wel langs of misschien kom ik je ergens tegen. Saluut hè... tabé hè... de mazzel... kom hier meid, je krijgt nog een zoen... getverdemme, straks sta ik nog te grienen... want dat is zo gek hè met mij, ik ken geen afscheid nemen... Nou saluut hè... tabé... ik bel nog wel...

O ja, ik heb het rooster uit de gang maar meegenomen, dan weet ik wie er dienst heeft en als ik dan kom, dan kien ik dat een beetje uit.. Nou saluut hè... hier, krijg je nog een zoen... O ja, da's waar, ik heb wat koppies meegenomen, voor op mijn kamer daar, dan heb ik voor m'n eigen wat, ja, ik heb ook eigen televisie... en als ik jarig ben eind volgende maand, dan moeten jullie 's met z'n allen komen, dan geef ik een feesie want ik ben daar helemaal thuis en eigen vrienden mag ik ook ontvangen... Nou meid, het ga je goed... tot ziens hoor, dág... dag... dag... dag... tabé... saluut... dag... dag... tot ziens... dat is zo gek hè... ik kén geen afscheid nemen...'